

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในเขตพื้นที่ตำบลนาร่อง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและขอเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่เกี่ยวข้องกับ
การจัดการศึกษา

1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

1.3 แนวคิดในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

1.3.1 การดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

1.3.2 โครงการนาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

1.4 แนวทางการดำเนินงานนาร่อง การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

1.4.1 แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานแต่ละระดับ

1) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

3) ตำบลที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย

1.5 การประกันคุณภาพการศึกษา

1.5.1 ความเป็นมาของการประกันคุณภาพ

1.5.2 ขอบข่ายความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา

1.5.3 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

1.5.4 การประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้สำหรับปกครองประเทศมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 มีส่วนที่เกี่ยวข้องสำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งปรากฏในบทบัญญัติ ดังนี้

มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

การจัดการศึกษาของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดการเรียนรู้คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนค่านิยมที่ดีในศิลปวิทยาการ วรรณคดี วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีบทบัญญัติส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ดังนี้

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับ

การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือค้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคล ซึ่งอยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้

ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 17 ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุน ด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาดังนี้

(1) ให้รัฐและองค์กรส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

(2) ให้บุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาค

ทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุน และการใช้มาตรการลดหย่อน หรือ ยกเว้นภาษี ตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด

3. แนวคิดในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

หลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาบังคับเด็กเข้าเล่าเรียนมาเป็นเวลานาน การศึกษาของชาติก็เจริญก้าวหน้าตามลำดับ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและอื่น ๆ เป็นผลให้คนที่จบเพียงชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับและเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพ ให้เจริญก้าวหน้าได้ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานในต่างประเทศ จึงจำเป็นที่จะต้องเร่งรัดพัฒนาการศึกษาและขยายการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้น ซึ่งปรากฏใน คำแถลงนโยบายในการ บริหารราชการแผ่นดินของรัฐสภาในแต่ละครั้งที่ปรากฏชัดเจนใน นโยบายด้านศึกษา ดังนี้

1. รัฐบาลชุดที่มี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี และมีพลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แถลงนโยบายเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2534 ความว่า

“...รัฐบาลมุ่งให้ความสำคัญต่อการเร่งขยายโอกาสการศึกษา เพื่อเป็นฐาน การขยายการศึกษาภาคบังคับ จาก 6 ปี เป็น 9 ปี ตลอดจนปรับปรุงหลักสูตรการเรียน การสอนให้มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น...”

2. รัฐบาลชุดที่มี นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี และมีนายสัมพันธ์ ทองสมัคร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แถลงนโยบายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2535 ความว่า

“...ขยายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี จาก 6 ปี เป็น 9 ปี เพื่อให้เป็น การศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชน...”

3. รัฐบาลชุดที่มี นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี และนายสุขวิช รังสิตพล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แถลงนโยบายเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2538 ความว่า

“...ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ให้ทั่วถึง ทั้งใน เฉพาะระบบโรงเรียนโดยมีเป้าหมายขยายการศึกษาภาคบังคับให้ถึง 12 ปี โดยเร็ว”

4. รัฐบาลชุดที่มี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรีและมีนายสุขวิช รังสิตพล เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แลงงนโยบาย เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2539 ความว่า

“...ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้รับการศึกษา อย่างต่อเนื่อง 12 ปี...”

5. รัฐบาลชุดที่มี นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี และนายป๋วยจะ เกสรทอง เป็นนายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แลงงนโยบายเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2540 ความว่า

“...กำหนดแผนการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย...จัดให้มีกฎหมาย การศึกษาแห่งชาติ...”

จากนโยบายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า รัฐบาลที่เข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา ได้เห็นความจำเป็นและมีความพยายามที่จะขยายการศึกษา ภาคบังคับให้สูงขึ้นเพื่อที่ประชาชนจะได้มีความรู้ ความสามารถมากขึ้น จนสามารถประกอบ อาชีพให้เจริญก้าวหน้าและทัดเทียมกับต่างชาติได้ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ร้อยเอ็ด. 2543 : 25-26)

3.1 การดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

หลังจากที่รัฐบาลอันมี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีและมี พลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายในการที่จะ ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้นเป็น 9 ปี โดยเร็ว จึงมีมติให้สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาเป็น การนำร่องในปี 2533 จำนวน 119 โรงเรียน และหลังจากนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง หนึ่ง เมื่อต้นปี พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นรัฐบาลชุดที่มีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี และมีศาสตราจารย์ ดร.ก่อ สวัสดิพานิชย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มี นโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นการเร่งด่วน โดยอนุมัติให้สำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ เปิดโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาปีละ 1,000 โรงเรียน ซึ่งก็ปรากฏว่า ในปีการศึกษา 2534 ได้เปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอีก 1,247 โรงเรียน และเปิดเพิ่มในปีการศึกษา 2535 และ ปี 2536 อีก 1,322 และ 832 โรงเรียน ตามลำดับ และเปิดเพิ่มขึ้นทุกปีจนถึงปีการศึกษา 2542 โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาแห่งชาติ เปิดโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งหมด 6,908 โรงเรียน เฉพาะที่จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 213 โรงเรียน อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อัตราเรียนต่อ ชั้นมัธยมศึกษาที่ 1 เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2543: 27)

3.2 โครงการนำร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีบทบัญญัติ เอาไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 43 ที่ระบุว่า “บุคคลย่อมมี สิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้ทั่วถึง และมี คุณภาพโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน” และกำหนดไว้ในมาตรา 81 ให้รัฐจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับ การศึกษาแห่งชาติ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2542 ซึ่งก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในทุกๆ ด้าน รวมทั้งกำหนดไว้ในมาตรา 17 ที่ระบุว่า “ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี” และใน บทเฉพาะกาลได้กำหนดให้ช่วงเวลาให้การดำเนินการตามพระราชบัญญัติให้แล้วเสร็จภายใน วันที่ 20 สิงหาคม 2545 คือภายใน 3 ปี นับแต่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้

เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ จึงได้กำหนดโครงการนำร่องการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในทุกอำเภอๆ ละไม่ น้อยกว่า 1 ตำบล ตามความเหมาะสมเป็นพื้นที่พัฒนาการศึกษา 4 นโยบายแบบองค์รวม โดยการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการและระบบเครือข่าย โรงเรียนสหวิทยาเขต เพื่อ ใช้ทรัพยากรร่วมกันสร้างองค์ความรู้และการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการศึกษาและพัฒนาในรูปแบบการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ใน 1 เขตพื้นที่การศึกษา สำหรับนำผลไปขยายการจัดในเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน ส่วนของระดับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนด (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2543 : 27-28)

4. แนวทางการดำเนินงานนำร่องการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

ในปีงบประมาณ 2543 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานเพื่อเตรียมการเข้าสู่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติตามกรอบนโยบาย 4 ด้านต่อเนื่องเชื่อมโยงจากที่ได้ดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ปลายปี 2540 เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 ที่กำหนดให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี อย่างทั่วถึงมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 17 ที่กำหนดให้จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบจัดการศึกษาภาคบังคับอยู่ในปัจจุบัน จึงกำหนดนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานนำร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยให้ทุกอำเภอได้ดำเนินการอำเภอละ 1 เขตพื้นที่ ไม่น้อยกว่า 1 ตำบล โดยแจ้งเรื่องนี้ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแล้ว ตามหนังสือที่ ศธ. 1103/1604 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2542 และ หนังสือที่ ศธ. 1180/1295 วันที่ 23 ธันวาคม 2542 ดังนี้

“สพจ.ดำเนินการคัดเลือกพื้นที่ที่ทดลองจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในทุกอำเภอ ๓ ละไม่น้อยกว่า 1 ตำบล ตามความเหมาะสม เป็นพื้นที่พัฒนาการศึกษาทั้ง 4 นโยบายแบบองค์รวม โดยการบริหารจัดการรูปแบบคณะกรรมการและระบบเครือข่ายโรงเรียนสหวิทยาเขต เพื่อใช้ทรัพยากรทุกด้านร่วมกัน สร้างองค์ความรู้และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน”

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและพัฒนาให้ได้รูปแบบการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ใน 1 เขตพื้นที่การศึกษา สำหรับนำผลไปขยายการจัดในเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนของระดับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดเป้าหมาย

1. มีเขตพื้นที่จัดนำร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี อำเภอละอย่างน้อย 1 ตำบล
2. การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ใน 1 ตำบล ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าทุกด้าน แบบองค์รวมตามนโยบาย 4 ด้าน คือ ด้านโอกาสทางการศึกษา ด้านคุณภาพการศึกษา ด้านประสิทธิภาพการศึกษา และด้านความปลอดภัยของนักเรียน โดยในปีงบประมาณ 2543 เป้าหมายด้านโอกาสทางการศึกษามาเป็นลำดับความสำคัญแรก

4.1 แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานแต่ละระดับ

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1.1 กำหนดนโยบายให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดดำเนินการนำร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี อำเภอละอย่างน้อย 1 พื้นที่ตำบล ตามความเหมาะสม

1.2 จัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อดำเนินการตามข้อ 1.1 เฉลี่ยพื้นที่ละ 100,000 บาท จากงบประมาณในแผนงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

งานดำเนินการประถมศึกษา หมวดค่าตอบแทนใช้สอย วัสดุจากรายการพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายสหวิทยาเขตมหามงคล และรายการค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุโรงเรียน

1.3 กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ให้พื้นที่ 1 ตำบลเป็นพื้นที่เป้าหมายต้องพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าจากสภาพที่เป็นอยู่ในปีการศึกษา 2542 ใน 4 ด้าน ดังนี้

1.3.1 ด้านโอกาสทางการศึกษา

1.3.1.1 มีการจัดทำสำมะโนประชากรและจัดให้มีข้อมูลเด็กวัยเรียน การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี กลุ่มอายุ 6-16 ปี ในเขตพื้นที่ 1 ตำบล โดยมีข้อมูลเด็กวัยเรียนที่ยังไม่ได้รับการศึกษารายคน

1.3.1.2 เด็กกลุ่มด้อยโอกาสมีโอกาสได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี เพิ่มขึ้น โดยรูปแบบที่เหมาะสมกับแต่ละประเภท

1.3.1.3 เด็กจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครบทุกคน

1.3.2 ด้านคุณภาพการศึกษา

1.3.2.1 โรงเรียนทุกโรงในเขตพื้นที่ตำบล สามารถยกระดับคุณภาพมาตรฐานโรงเรียนสูงขึ้นจากปีการศึกษา 2542 อย่างน้อยปีละ 1 ระดับทุกตัวชี้วัด และในจำนวนนี้มีอย่างน้อย 1 โรงเรียน เป็นโรงเรียนต้นแบบการจัดการระบบการประกันคุณภาพ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้

1.3.3 ด้านประสิทธิภาพการศึกษา

1.3.3.1 โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ 1 ตำบล ซึ่งมีหลายโรงและอาจเป็นโรงเรียนในสังกัดหรือต่างสังกัดตั้งอยู่ มีการบริหาร และมีการจัดการลักษณะสหวิทยาเขต มีการนำเอาทรัพยากรของทุกโรงเรียนมาใช้ร่วมกันมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กของ

โรงเรียนขนาดเล็กและขาดแคลนได้มีส่วนร่วมได้รับโอกาสใช้ทรัพยากร ทั้ง ครู สื่อ อุปกรณ์
เสมอภาคมากขึ้น

1.3.3.2 มีการนำทรัพยากร และแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนมาใช้เพื่อ
การพัฒนาการศึกษาของตำบลเพิ่มมากขึ้น

1.3.4 ด้านความปลอดภัยนักเรียน

1.3.4.1 นักเรียนของทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่นาร่องภาคบังคับ 9 ปี
ได้รับการปกป้องคุ้มครองให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน

1.3.4.2 มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสำหรับให้
ความคุ้มครองนักเรียน จัดทีมงานให้การสนับสนุน ด้านองค์ความรู้ นิเทศติดตาม ตรวจสอบ
กำกับ ให้พื้นที่นาร่องได้ดำเนินการไปได้ตามนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

2. ระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

2.1 ร่วมกันคัดเลือกและกำหนดพื้นที่ อำเภอละอย่างน้อย 1 ตำบล แล้วแต่ความ
เหมาะสม อำเภอใดมีศักยภาพที่จะดำเนินการหลายตำบล หรือทั้งอำเภอก็ได้ แต่อย่างน้อย
อำเภอหนึ่งต้องดำเนินการ 1 ตำบล

2.2 สถานศึกษาที่มีอยู่ใน 1 พื้นที่ ไม่ว่าจะมียังโรงเรียน จะสังกัดเดียวกันหรือต่าง
สังกัดให้ถือว่ามีพันธกิจร่วมกันในทางพฤตินัยในการรับผิดชอบจัดการศึกษา หรือสนับสนุน
ให้เด็กวัยศึกษาภาคบังคับ 9 ปี วัย 6-16 ปี ได้มีโอกาสรับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
เสมอภาคใกล้เคียงกันโดยให้จัดเป็นสหวิทยาเขต เพื่อการใช้ทรัพยากรและช่วยเหลือเรียนรู้
ซึ่งกันและกัน และบริหารรูปแบบองค์บุคคล โดยควรตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาการศึกษา
ภาคบังคับ 9 ปี ตำบล คณะกรรมการควรให้มีตัวแทนของทุกสถานศึกษาในพื้นที่รวม
ทั้งองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมเป็นกรรมการตามความเหมาะสม ควร
แต่งตั้งโดยนายอำเภอ

2.3 ให้แต่ละพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกได้กำหนดความสำเร็จของการพัฒนา
การศึกษาตามพันธกิจในลักษณะคำมั่นสัญญาว่าเมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2543 หรือปีการศึกษา
2543 จะสามารถพัฒนาการศึกษาตามนโยบายแต่ละด้านตามตัวชี้วัดหลักที่ สปช. กำหนดข้อ
1(1.3) ก้าวหน้าจากจุดปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2542) ไปได้อีกเท่าใด ระดับความสำเร็จแต่ละพื้นที่
ไม่เท่ากันแตกต่างตามสภาพปัจจุบันที่ไม่เท่ากันรวมทั้งศักยภาพที่ไม่เท่ากัน แต่ทุกพื้นที่ต้องมี
ความก้าวหน้าจากเดิม ให้สามารถติดตามตรวจสอบได้ ส่วนตัวชี้วัดย่อยกำหนดเพิ่มเติมตาม
ความแตกต่างแต่ละพื้นที่

2.4 ควรจัดทีมงานให้การสนับสนุน ด้านองค์ความรู้ หรือสนับสนุนทรัพยากรเพิ่มเติม ประสานงาน รวมทั้งนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบให้พื้นที่เป้าหมายนำร่องสามารถดำเนินการไปได้ตามที่กำหนด

2.5 ทำการประเมินผลเมื่อสิ้นปีงบประมาณและจัดทำรายงานผลสำเร็จตามตัวชี้วัดเปรียบเทียบกับที่ได้ตกลงไว้พร้อมกับปัญหาอุปสรรคเสนอต่อหน่วยงานตามลำดับ รวมทั้งสาธารณชน

3. คำบล ที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย

3.1 คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ศึกษานโยบายพันธกิจ ความรับผิดชอบ และเงื่อนไขตัวชี้วัดความสำเร็จ

3.2 แต่ละพื้นที่ศึกษาสภาพปัจจุบันการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตามนโยบาย 4 ประการ ดังนี้

3.2.1 ด้านโอกาสทางการศึกษา

3.2.1.1 จัดทำสำมะโนนักเรียนประชากรวัยเรียน 6-16 ปี ในเขตพื้นที่ที่มีหลักฐานทางราชการ และไม่มีว่ามีทั้งหมดเท่าใด ได้รับการศึกษาอยู่แล้วทั้งหมดเท่าใด (กับใคร โดยรูปแบบใด ในสถานศึกษาหรือนอกตำบลก็ได้) ที่ยังไม่ได้รับการศึกษาจะโดยไม่เคยรับมาเลย หรือออกกลางคันมีจำนวนเท่าใด จัดทำข้อมูลเด็กด้อยโอกาสที่ยังไม่ได้รับการศึกษาเหล่านี้รายคน

3.2.2 ด้านคุณภาพการศึกษา

3.2.2.1 ศึกษามาตรฐานโรงเรียนในพื้นที่ว่าปัจจุบันอยู่ในระดับใด (อาจใช้ผลการประเมินตนเองในปีการศึกษา 2541 หรือที่ประเมินใหม่ในปีการศึกษา 2542) ทั้ง 44 ตัวชี้วัด

3.2.3 ด้านประสิทธิภาพการศึกษา

3.2.3.1 สํารวจทรัพยากรของโรงเรียนทุกโรงในพื้นที่ ทั้งบุคลากร อาคารสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการต่างๆ เพื่อกำหนดแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3.2.3.2 สํารวจแหล่งทรัพยากร แหล่งการเรียนรู้ของชุมชน องค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายร่วมของชุมชน เช่น การตั้งกรรมการพัฒนาการศึกษาตำบล ควรมีตัวแทนจาก อบต. หรือเทศบาลร่วมด้วย เพื่อดึงทรัพยากรของชุมชนมาใช้ในการพัฒนาการศึกษา

3.2.4 ด้านความปลอดภัย

3.2.4.1 ศึกษาข้อมูลและสภาพแวดล้อมที่จะมีผลกระทบต่อความปลอดภัย
ของนักเรียน

3.3 คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาตำบล จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาตำบล โดยมีเป้าหมายและระยะเวลาความสำเร็จจากสภาพปัจจุบันตามนโยบาย 4 ด้าน โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จหลัก ๆ ที่ได้ตกลงไว้เบื้องต้นกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอในข้อ 2 (2.3) ดังนี้

3.3.1 เด็กวัย 6-16 ปี มีโอกาสได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น (จะเรียนกับใครที่ใด รูปแบบใดตามความเหมาะสม) โดยไม่มีนโยบายให้เปิดโรงเรียนขยายโอกาสในพื้นที่เพิ่มขึ้น ความสำเร็จนี้เป็นลำดับความสำคัญแรกของเงื่อนไขปีงบประมาณ 2543

3.3.2 โรงเรียนทุกโรงต้องพัฒนาเพื่อก้าวไปสู่มาตรฐานกลางตามที่ สปช. กำหนด ส่วนมาตรฐานท้องถิ่นแล้วแต่เขตพื้นที่ที่กำหนดเพิ่มเติมระดับความก้าวหน้ากำหนดจากสภาพปัจจุบันและศักยภาพที่จะก้าวไปได้ ในแต่ละปีควรทำเป็นแผนถึงปี 2545

3.3.3 ทรัพยากรของโรงเรียนทุกโรงในพื้นที่ รวมทั้งทรัพยากรของชุมชนได้นำมาใช้เพื่อการพัฒนาการศึกษาของนักเรียนในพื้นที่มากขึ้น มีประสิทธิภาพและนักเรียนได้รับบริการที่ใกล้เคียงกัน เช่น สื่อ อุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการ บุคลากร ฯลฯ

3.3.4 เด็กนักเรียนทุกคนในพื้นที่ได้รับการปกป้องคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัยในระดับที่ดีขึ้น

โดยแต่ละพื้นที่สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ งานและกิจกรรมดำเนินการเพื่อบรรลุความสำเร็จตามศักยภาพและความแตกต่างหลากหลายแต่ละพื้นที่

3.4 เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2543 และสิ้นปีการศึกษา 2543 คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาตำบล... ทำการประเมินผลจัดทำรายงานความสำเร็จเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้พร้อมปัญหาอุปสรรค เสนอหน่วยงานเหนือและสาธารณชน รวมทั้งใช้เพื่อการวางแผนพัฒนาปีต่อไป (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2543 : 1-5)

5. การประกันคุณภาพการศึกษา

5.1 ความเป็นมาของการประกันคุณภาพการศึกษา

ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนทั่วไป การแข่งขัน

เพื่อความอยู่รอดของประเทศต่าง ๆ มีอัตราสูงขึ้นทุกขณะ ความสำคัญของการพัฒนาประเทศ จึงมิได้ขึ้นอยู่กับระบบทุน หรือทรัพยากรอีกต่อไป แต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพของคนเป็นสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จึงแสดงจุดเน้น “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นพลังการพัฒนาประเทศในอนาคต

ในระบบของการผลิตทางอุตสาหกรรม ในระยะแรกได้มีการเผยแพร่การนำระบบควบคุมคุณภาพ (Quality Control - Q.C.) และระบบการจัดการคุณภาพทั้งองค์กร (Total Quality Management - TQM) ไปใช้ในการปรับปรุงผลผลิตให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน แต่ในปัจจุบันแนวคิดเรื่องการพัฒนาฐานระบบคุณภาพและการประกันคุณภาพมีอิทธิพลสูงต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม หรือองค์กรมาตรฐานระหว่างประเทศ ISO (The International Organization for Standardization) ได้เกิดขึ้นโดยการรวมตัวระหว่างองค์กรอุตสาหกรรมนานาชาติ จุดประสงค์ขององค์กร คือ การพัฒนามาตรฐานอุตสาหกรรม โดยพัฒนามาตรฐานของระบบคุณภาพที่สามารถใช้ได้กับการค้าทั่วโลก ISO ได้กำหนดมาตรฐานของระบบคุณภาพไว้หลายด้าน เช่น ISO 9000 (มาตรฐานระบบบริหารคุณภาพ) ISO 14000 (มาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม) ISO 18000 (มาตรฐานด้านอาชีวอนามัย) เป็นต้น มาตรฐานเหล่านี้เป็นมาตรฐานสำหรับระบบ เช่น ระบบการบริหารจัดการ เป็นต้น ดังนั้นองค์กรใดได้รับการรับรอง ISO ในเรื่องใด อนุกรมใด ก็หมายความว่าระบบในเรื่องนั้นได้รับการรับรอง มิใช่คุณภาพของสินค้า แต่โดยความเชื่อที่ว่า ถ้ากระบวนการเหล่านั้นมีคุณภาพ สินค้าที่มีคุณภาพดีก็จะตามมา มาตรฐานเหล่านี้ นอกจากจะนำไปใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตแล้วยังได้ใช้กับธุรกิจ/กิจการหลายประเภทอย่างกว้างขวางตลอดจนด้านการศึกษา ในประเทศไทยทบวงมหาวิทยาลัยได้มีนโยบายที่จะกำหนดแนวคิดของ ISO 9000 ISO 14000 และ ISO 18000 บรรจุในหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อให้บัณฑิตเข้าใจแนวทางการปฏิบัติงานของระบบดังกล่าว และนำไปใช้ในการพัฒนาการทำงานและสิ่งแวดล้อมรวมไปถึงการรักษาสุขภาพอนามัยด้วย

ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย รัฐได้พยายามส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพเกิดขึ้นในหน่วยงานที่มีเจ้าหน้าที่จัดการศึกษา โดยเฉพาะในสถานศึกษาทุกระดับ ดังจะเห็นได้จากนโยบายและมาตรการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่กำหนดนโยบายในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน ด้วยต้องการให้เป็นเครื่องมือในการรักษาคุณภาพให้ได้มาตรฐานการศึกษาชาติ

5.2 ขอบข่ายความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ นั้นจะได้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) ก้กับการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) สองคำนี้มักมีการใช้แทนกันอยู่เสมอ ความแตกต่างในคำสองคำนี้อยู่ที่การสื่อความหมายถึงวิธีการจัดการในเรื่องคุณภาพ การควบคุมคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนฐานของ “การแก้ไข” ขณะที่การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนฐานของ “การป้องกัน” ในด้านการให้นิยามของคำ “คุณภาพ” การควบคุมคุณภาพให้ความหมายว่าเป็นเรื่องของความดี ความงาม ความเป็นเลิศ แต่การประกันคุณภาพให้ความหมายในแง่มุมของการบรรลุที่แท้จริงของลูกค้า (นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม) และสอดคล้องกับวิถีชีวิต การประกันคุณภาพจึงเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เปลี่ยนมิติจากการเป็นผู้มีอำนาจ กำหนดคุณภาพ และผู้ควบคุม มาเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เปลี่ยนจกระบบการพึ่งพาเป็นการอาศัยซึ่งกันและกัน โดยทุกคนรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องมีร่วมกัน เปลี่ยนวิธีการทำงานจากการแสวงหาวิธีการใหม่หลังจากเกิดการสูญเสียขึ้นมาแล้วมาเป็นการสร้างวิธีการที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกให้มากที่สุดเพื่อลดโอกาสที่ผลผลิตจะไม่เป็นผลไปตามคุณภาพที่วางไว้ หลักการทั่วไปของระบบการประกันคุณภาพมาจากแนวคิด BS 5750 (เป็นมาตรฐานระบบคุณภาพตัวหนึ่งของประเทศอังกฤษ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นระบบคุณภาพ ISO) และ ISO 9000 (มาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพ)

5.3 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดไว้เป็น 3 ข้อ คือ

1. รัฐกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหาร งานวิชาการ
งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรให้จังหวัด และสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท

2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

3. โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อ

- นักเรียน
- มาตรฐานที่กำหนด
- ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

กระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ประการ คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย

- 1.1 การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต บังคับและกระบวนการ
- 1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารการศึกษา ศิษยานิเทศก์ และผู้บริหารทางการศึกษาและการสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการ หรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 การประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียนและการจัดทำรายงานของโรงเรียนต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตามและตรวจสอบของโรงเรียน

2.2 การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 มาตรฐานการปรับปรุงคุณภาพ โรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย

3.1 การทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

3.2 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน

3.3 การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานดังกล่าวนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจไปยังกรมต่าง ๆ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จึงได้ดำเนินการในเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดเป็นนโยบายหนึ่งในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 พุทธศักราช 2540 - 2544 เอกสารฉบับนี้ มุ่งทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องทุกระดับและทุกฝ่ายถึงแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานในแต่ละระดับ

5.4 การประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

หลักการ

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ

- 1) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระจายอำนาจในการบริหารงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและโรงเรียน
- 2) ให้คณะกรรมการตามกฎหมาย (กปช. กปจ. กปอ.) ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

นโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาดังนี้

- 1) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทุกโรงเรียนมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาเท่าเทียมกัน
- 2) ส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาร่วมกัน
- 2) สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างเสรีภาพในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของส่วนภูมิภาค กับกรอบการดำเนินงานที่ส่วนกลางกำหนด
- 3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

มาตรการ

เพื่อให้นโยบายบรรลุความสำเร็จเป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ จึงกำหนดมาตรการไว้ดังนี้

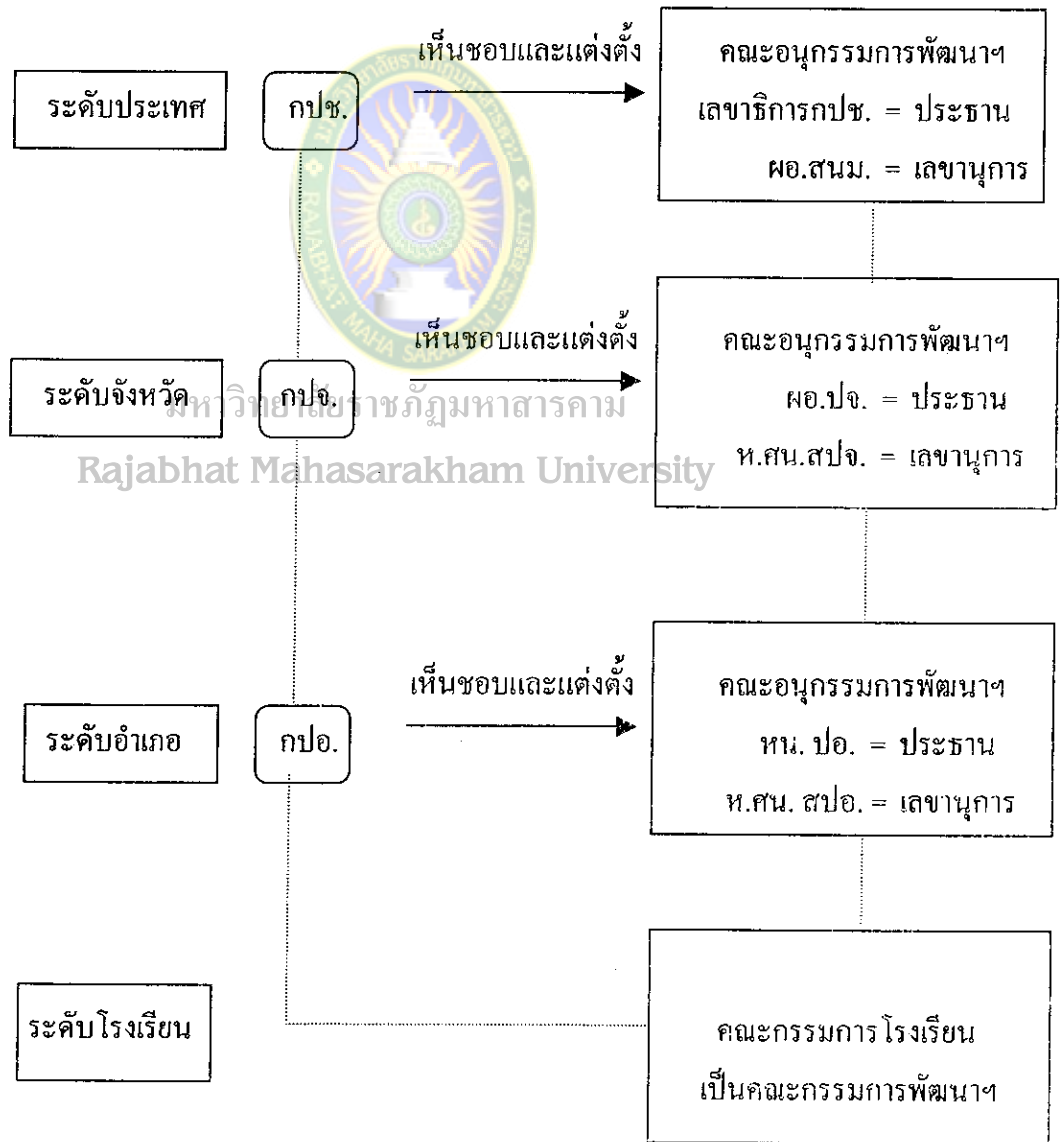
- 1) พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกลไก
ของระบบการควบคุมคุณภาพ ระบบการตรวจสอบและพัฒนา และระบบการประเมิน
คุณภาพ
- 2) ในปีการศึกษา 2542 ให้ทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ เข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพ
- 3) จัดตั้งองค์กรรับผิดชอบดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในระบบ
เครือข่ายจาก กรม จังหวัด อำเภอ และโรงเรียน โดยโครงสร้างขององค์กรประกอบด้วย
ข้าราชการในสังกัด ข้าราชการนอกสังกัด ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชน
- 4) พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และ
มัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งคู่มือและเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในระบบประกันคุณภาพการศึกษา
โดยให้ส่วนภูมิภาคปรับขยายจากกรอบของส่วนกลางได้
- 5) พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมดำเนินงาน
- 6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพทั้งระบบ เพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษา
ของโรงเรียน 2 ครั้ง/ปี และมีการปรับปรุง พัฒนามาตรฐานในทุก 5 ปี หรือ 1 ครั้งใน
ช่วงแผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี

เป้าหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดเป้าหมายด้านบุคลากร
และโรงเรียนที่ได้คุณภาพตามมาตรฐานไว้ดังนี้

- 1) ในปี พ.ศ. 2541 บุคลากรทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการ
ประกันคุณภาพการศึกษา และสามารถดำเนินการตามนโยบาย
- 2) ในปีการศึกษา 2542 ทุกโรงเรียนมีกระบวนการการประกันคุณภาพ
การศึกษา

เพื่อให้การดำเนินงานในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในแต่ละระดับหน่วยงาน โดยการแต่งตั้งของคณะกรรมการตามกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการบริหารมากยิ่งขึ้น ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

**คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด**

บทบาทหน้าที่

1. ร่างแนวทางและแผนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด
2. สนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายและแผน
3. นิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา
4. ดำเนินการประเมินและเสนอผลต่อ กปจ. เพื่อให้การรับรอง
5. ประกาศและเผยแพร่เกียรติคุณของอำเภอ และ โรงเรียนที่ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำหนด
6. แต่งตั้งคณะทำงานตามที่เห็นควร

โครงสร้าง

1. ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด	ประธานอนุกรรมการ
2. ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด	อนุกรรมการ
3-6. ผู้แทนจากหน่วยงานทางการศึกษา (4 คน)	อนุกรรมการ
7-8. ผู้แทนข้าราชการครูใน กปจ. (2 คน)	อนุกรรมการ
9-11. ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถานศึกษาในท้องถิ่น (3 คน)	อนุกรรมการ
12-14. ผู้ทรงคุณวุฒิจากประชาชน (3 คน)	อนุกรรมการ
15. หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด	อนุกรรมการและเลขานุการ
16. ศึกษาานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด	อนุกรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ

หมายเหตุ

1. ประธานอนุกรรมการเล็กรองประธานอนุกรรมการ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

1. ปรับสัดส่วนจำนวนคนในแต่ละกลุ่มได้ตามความเหมาะสม

**คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ**

บทบาทหน้าที่

1. ร่างแนวทางและแผนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
2. สนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายและแผน
3. นิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา
4. รายงานผลความก้าวหน้าของโรงเรียนต่อคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ
5. แต่งตั้งคณะทำงานตามที่เห็นควร

โครงสร้าง

1. หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ	ประธานอนุกรรมการ
2. ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ	อนุกรรมการ
3-5. ผู้แทนข้าราชการครูใน กปอ. (3 คน)	อนุกรรมการ
6-8. ผู้ทรงคุณวุฒิต่างสังกัดที่เห็นสมควร (3 คน)	อนุกรรมการ
9-11. ผู้ทรงคุณวุฒิจากประชาชน (3 คน)	อนุกรรมการ
12. หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ	อนุกรรมการและเลขานุการ
13. บุคลากรในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

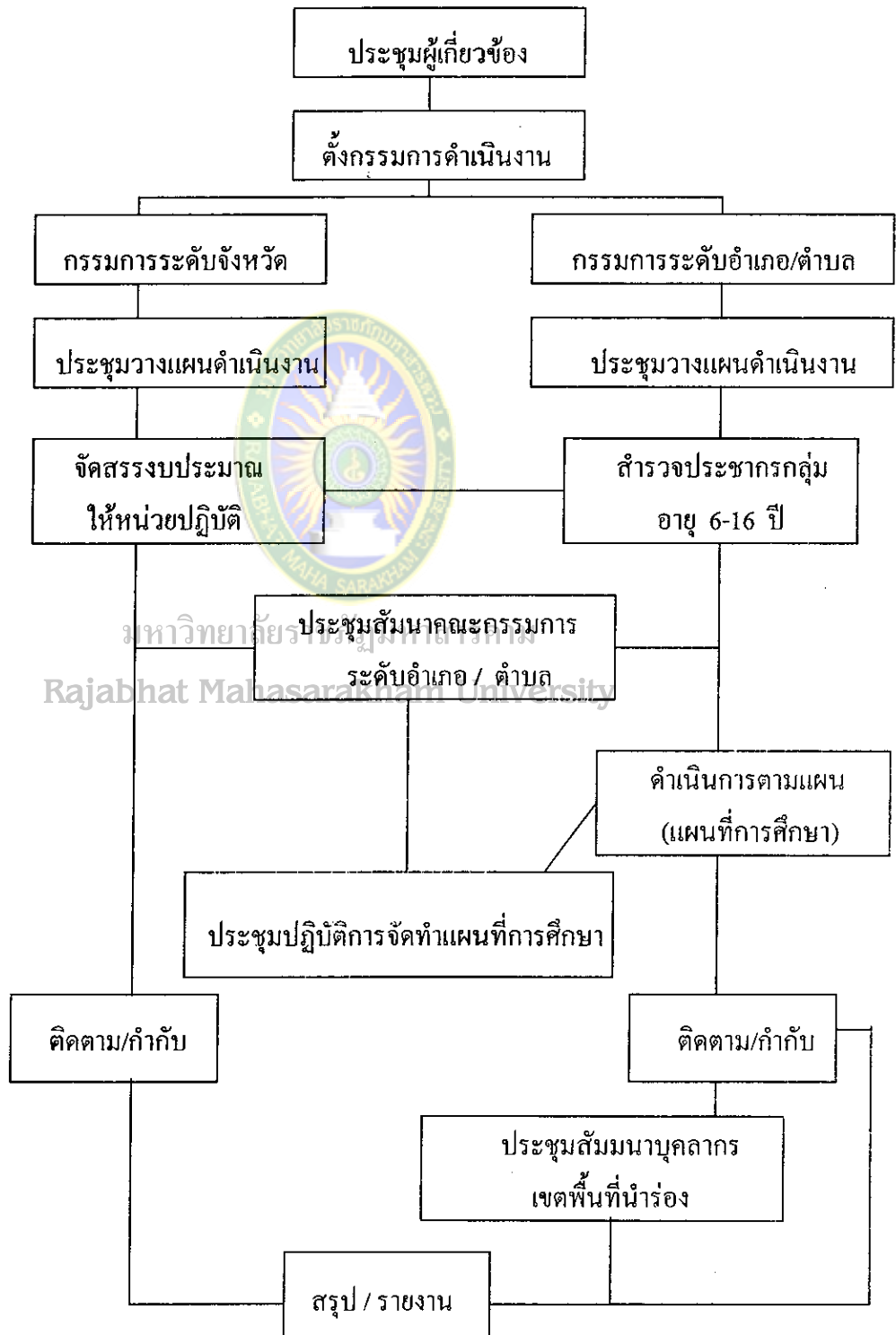
หมายเหตุ

1. ประธานอนุกรรมการเลือกรองประธานอนุกรรมการ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

2. สปอ. ที่มีผู้แทนครูใน กปอ. น้อยกว่า 3 คน ให้แต่งตั้งเท่าที่มี

3. ปรับสัดส่วนจำนวนคนในแต่ละกลุ่มได้ตามความเหมาะสม

สำหรับในระดับโรงเรียน ให้คณะกรรมการโรงเรียนทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด นิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา รายงานผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้ให้แต่งตั้งคณะทำงานได้ตามที่เห็นควร

แผนภูมิที่ 2 แสดงกระบวนการขั้นตอนการดำเนินงานโครงการนำร่อง
การจัดการศึกษาภาคบังคับ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ใช้กรอบความคิดเดียวกันกับการประกันคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ได้ปรับรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนขึ้น และให้สอดคล้องกับนโยบายและการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวคือ กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน

แต่ละขั้นตอนมีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : การควบคุมคุณภาพ มีกิจกรรมสำคัญ คือ

- กำหนดมาตรฐานโรงเรียน โดย สปช. พัฒนามาตรฐานโรงเรียนที่เป็นแกนกลาง สปจ., สปอ. ปรับขยายเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อลงสู่การปฏิบัติและให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

- พัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐาน โดยจัดทำแผนการดำเนินงาน เตรียมความพร้อมทางด้านปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งบุคลากร

ขั้นตอนที่ 2 : การตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน มีกิจกรรมสำคัญ คือ

- ตรวจสอบภายใน โดยให้โรงเรียนทำการประเมินตนเองในระหว่างการดำเนินงานตามแผน และเมื่อสิ้นสุดแผน

- ตรวจสอบภายนอก โดย สปอ. ใช้กระบวนการนิเทศ 100 % เป็นยุทธศาสตร์หลัก

- ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนโรงเรียน โดยระดมกำลังจากทุกระดับหน่วยงาน กลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือ โรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน

- โรงเรียนใช้ผลการตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกทำการปรับปรุงโรงเรียน และตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่สูงขึ้นกว่าเดิมอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 : การประเมินคุณภาพ มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประเมินคุณภาพตามมาตรฐานโรงเรียนทุกโรงเรียนและทุก 2 ปี เพื่อจัดระดับคุณภาพโรงเรียนและติดตามความก้าวหน้าของคุณภาพโรงเรียนในภาพรวมของระดับประเทศ

- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประเมินในส่วนที่เพิ่มเติมเฉพาะของจังหวัด และใช้ผลการประเมินทั้งสองส่วน คือ ส่วนที่ประเมินร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และส่วนที่ประเมินเพิ่มเติมเฉพาะของจังหวัดเอง เพื่อจัดระดับคุณภาพโรงเรียนตามเกณฑ์ของระดับจังหวัด

- ปรับปรุง/พัฒนามาตรฐานโรงเรียนทุก 5 ปี

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 1-12)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

จิรศักดิ์ จันทร์ช่วงโชติ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเขตการศึกษา 11 พบว่า การปฏิบัติงานโดยรวมทุกด้านและแต่ละด้านอยู่ในเกณฑ์มาก ยกเว้นโรงเรียนขนาดใหญ่ พิเศษปฏิบัติงานธุรการได้ในระดับมากที่สุด และพบว่า โรงเรียนขนาดต่างกัน ปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมบูรณ์ ฐวสินธ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมทุกงาน และในแต่ละด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นงานด้านโรงเรียนและชุมชน ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาในแต่ละงาน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการบริหารงาน 5 งาน ได้แก่ งานบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียนและงานบริการ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทองใส เทียบดอกไม้ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น : ศึกษาเฉพาะโรงเรียนบ้านหัวหนอง (สังฆวิทยา) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบรบือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

งานบุคลากร บุคลากรในโรงเรียนมีความรับผิดชอบมากในการปฏิบัติงานตามระเบียบกฎหมายของทางราชการและงานที่ได้รับมอบหมาย มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันของโรงเรียนเกี่ยวกับเวลาในการปฏิบัติราชการ

งานอาคารสถานที่ โรงเรียนจัดให้มีบุคลากรอยู่เวรรักษาความปลอดภัย อาคารสถานที่ทุกวัน ผู้บริหารโรงเรียนได้ควบคุมตรวจสอบการอยู่เวรยาม และได้อยู่เวรรักษาความปลอดภัย ในเวลากลางวัน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในโรงเรียน

จินทนา พิทยารัฐ (2540 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามโครงการรับรองคุณภาพการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียน ประเภทสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการโรงเรียนเอกชน ได้แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียน วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียน จัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะทำก่อน-หลัง ติดตามผลการปฏิบัติตามแผน กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตรวจสอบความก้าวหน้าของงานครบทุกด้านและนำผลการตรวจสอบไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารงานโรงเรียน ร่วมวางแผนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โรงเรียน ยกย่อง ประกาศเกียรติคุณ เผยแพร่ผลงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน และร่วมกิจกรรมของชุมชน ปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนเอกชน ได้แก่ ความร่วมมือจากบุคลากรมีน้อย ผู้มีความรู้เรื่องการวางแผนมีน้อย การประสานงานล่าช้าและการดำเนินการไม่ต่อเนื่อง

ประทวน พันธุมธาตุย์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านเล้าวิทยาคาร จากการศึกษาพบว่า การบริหารงานโรงเรียนทั้ง 3 กระบวนการ คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการนิเทศ มีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง บุคลากรรับผิดชอบหน้าที่และตั้งใจปฏิบัติงานอย่างจริงจัง โดยเฉพาะกระบวนการนิเทศมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการวางแผน การสร้างเครื่องมือการปฏิบัติการณ์เทศภายในและการประเมินการนิเทศ จึงทำให้โรงเรียนบ้านเล้าวิทยาคาร ประสบผลสำเร็จในการบริหารโรงเรียนในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาที่จะต้องแก้ไขอยู่บางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการเรียนการสอน จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของบุคลากรและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีมาให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องจึงควรพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สัมพันธ์ อุปลา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในงานกิจการนักเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ ปัญหาการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญคือ ชุมชนเข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น สำหรับข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ บุคลากรในโรงเรียนควรมีนุชขสัมพันธที่คักกับชุมชน และชุมชนควรมีส่วนร่วมรับรู้การตัดสินใจ กำหนดนโยบายของโรงเรียน

2. คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในเรื่องให้ความเห็นชอบต่อแนวปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ ปัญหาการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญคือ เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการโรงเรียนมักไม่แสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่จะคล้อยตามประธานในที่ประชุม สำหรับข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ โรงเรียนต้องยอมรับในความสามารถในการตัดสินใจของคณะกรรมการโรงเรียนให้มากขึ้น

ก่าพล อุปีชฌาย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านยางตลาด (พินิจราษฎร์บำรุง) อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ปัจจัยด้านบุคลากร ครู อาจารย์ ปฏิบัติหน้าที่ในงานทุกงานเต็มตามความสามารถ บุคลากรส่วนใหญ่มีวิทยุฒิสุง มีประสพการณ์ในการทำงานมาก และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานที่ดี เสียสละขีดมั่นในหลักคุณธรรม ตั้งใจปฏิบัติงาน มีการปรึกษาหารือก่อนมอบหมายงาน ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาครู โดยการส่งเข้ารับการอบรมการนิเทศภายใน การคัดเลือกครูดีเด่น และผู้บริหารทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน ประสานงานกับผู้นำชุมชนในการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และประสานงานในการจัดตั้งชมรมศิษย์เก่า

ไพบุลย์ วงษ์วัชรโชติ (2543 : 111) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพการดำเนินงานตามนโยบาย 4 ประกันนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารและครู-อาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย มีความเห็นว่า โดยรวม

โรงเรียนมีคุณภาพการดำเนินงานตามนโยบาย 4 ประกันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2542 อยู่ในระดับน่าพอใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับดี 1 ด้าน และระดับน่าพอใจ 3 ด้าน เรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประกันความปลอดภัย ด้านการประกันประสิทธิภาพการศึกษา ด้านการประกันโอกาสทางการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตัวแปรปรวนตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ มีคุณภาพการดำเนินงาน 4 ประกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน่าพอใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดี 1 ด้าน ระดับน่าพอใจ 3 ด้าน เรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประกันความปลอดภัย ด้านการประกันโอกาสทางการศึกษา ด้านการประกันประสิทธิภาพการศึกษาและด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีคุณภาพการดำเนินงาน 4 ประกันเหมือนกัน กล่าวคือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน่าพอใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดี 1 ด้าน ระดับน่าพอใจ 3 ด้าน เรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประกันความปลอดภัย ด้านการประกันประสิทธิภาพการศึกษา ด้านการประกันโอกาสทางการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษาและด้านประกันโอกาสทางการศึกษา

กฤษวัช จันทร์ประทักษ์ (2544 : 89) ได้ศึกษาการดำเนินงานโครงการทดลองนำร่อง การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ของโรงเรียนในเขตพื้นที่ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หัวหน้าหน่วยงาน การวิจัยพบว่า การดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านโอกาสทางการศึกษา ด้านความปลอดภัย ของนักเรียน ด้านประสิทธิภาพการศึกษา และด้านคุณภาพการศึกษา

ดวงดาว ทองผ่อง (2545 : 108) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการประกันคุณภาพภายในตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอนจำแนกตามขนาดโรงเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ พบว่า สภาพการประกันคุณภาพภายในโดยรวมและรายด้านในโรงเรียนขนาดต่างกัน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ปรากฏว่า สภาพการประกันคุณภาพภายในโดยรวมและรายด้าน ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่

กับโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยในต่างประเทศ

สมิท (Smith. 1971 : 2377-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของตัวแทนประชาชนในการวางแผนและพัฒนาการศึกษา พบว่า

1. คณะกรรมการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และประชาชน มีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา
2. คณะกรรมการจากประชาชนไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการฝ่ายเดียว โดยที่คณะกรรมการไม่ได้มีส่วนร่วมเห็น หรือรับรู้
3. คณะกรรมการโรงเรียนและผู้บริหาร เห็นพ้องต้องกันว่าโรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าขึ้นกว่าเดิมมากหากได้มีคณะกรรมการดังกล่าวเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

เบเคอรา (Becera 1974 : 9887-A) วิจัยเรื่อง บทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารและตัวแทนของชุมชนต่อการวินิจฉัยปัญหาของโรงเรียน เขาได้คัดเลือกปัญหาของโรงเรียน ที่ต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันของผู้บริหารและตัวแทนของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองฝ่ายพยายามที่จะทำความเข้าใจและปฏิบัติบทบาทหน้าที่ และนโยบายที่ได้ตกลงกันได้ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า

1. ผู้บริหารต้องสนใจและเข้าใจความแตกต่างของชุมชน และพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนได้ทุกโอกาส
2. ทักษะคติในทางที่ไม่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่ายจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน

3. การให้ประชากรหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียนจะต้องจัดเตรียมข้อมูลให้เขาได้ศึกษาล่วงหน้า

4. ผู้บริหารจะต้องยอมรับในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและไม่ควรคาดหวังผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมกับชุมชนมากเกินไป

แอกที (เกรียงไกร ศรีลี. 2542 : 44 อ้างอิงมาจาก Agthe. 1980 : 935-A)

ได้วิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทหน้าที่ครูใหญ่และครูในงานวิชาการพบว่า ครูใหญ่บริหารงานอื่น ๆ มากเกินไป ควรให้ความสำคัญในการนิเทศการศึกษามากขึ้น ครูใหญ่และครูยอมรับว่า

การปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำร่วมกัน และครูใหญ่จะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการ มาเป็นผู้ประสานงาน

แจ๊คคลิน (Jacklin. 1983 : 2517-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจบทบาทของ คณะกรรมการโรงเรียนในการบริการศึกษาระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการ โรงเรียนมีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดนโยบาย และการมีส่วนร่วมในการบริหาร การศึกษาของท้องถิ่น จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน มี ผู้วิจัยไว้น้อยมากและสรุปได้ว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีการดำเนินงานในหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ น้อย โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียน ในการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการโรงเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ใหม่ ยกจน ไม่มีเวลาและโรงเรียนปิดตัว ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ ของคณะกรรมการโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องทำให้สรุปได้ว่า โรงเรียนประถมศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และได้กำหนดไว้ใน บทเฉพาะกาลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับดำเนินการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้บริหาร ครู และ กรรมการศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนอยู่ในระดับมาก โรงเรียนขนาดต่างกัน ปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนแตกต่างกัน

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าประการสำคัญที่จะทำให้โครงการทดลองนำร่อง ภาควังคับ 9 ปี ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายและนโยบาย 4 ประการ ที่วางไว้นั้น การมี ส่วนร่วมของผู้บริหาร ครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษา ถือว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐาน